

«Abans se parlava molt de la màgica i les bruixes. Érem una mica carallots!»

El primer que ens crida l'atenció en arribar al poble de Son és el gran conjunt arquitectònic que ens trobem a l'entrada. L'església romànica, el retaule gòtic i el comunidor (espai reservat al conjurament de tempestes i pedregades per part del capellà) ens sorprenen d'una manera espectacular.

Més enllà de la riquesa artística del conjunt monumental de Son, no oblidem que es tracta d'una de les millors mostres arquitectòniques del romànic del Pirineu, amb un magnífic retaule gòtic, recentment restaurat, aquest conjunt ens ha de permetre resseguir la riquesa i la com-

plexitat de la religiositat popular en els pobles d'aquestes valls.

Si ja en època medieval les torres del campanar exercien, sovint, també una funció defensiva, fins fa ben pocs anys, els diversos tocs de campanes, no tan sols convocaven la gent a les diverses cerimònies religioses (missa, rosari, vespres, maitines, etc.), sinó que, en absència de rellotges, anaven avisant els vilatans de totes les hores del dia.

Aquesta funció de complementarietat amb l'economia tradicional es pot veure també amb la torre del comunidor, des d'on sembla que es conjuraven tempestes i pedregades per preservar les collites. De tota manera, res millor que conversar

amb les mateixes persones del poble per aprofundir en els més diversos aspectes de la manera de viure la religiositat i de com aquesta convivía moltes vegades amb ritus pagans i fins i tot amb bruixeria, en aquests poblets del Pirineu.

Jordi Abella Pons

Director de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu

EL PATRIMONI DEL PALLARS

GERRI DE LA SAL

Tres elements d'un mateix conjunt patrimonial en el qual trobem, en primer lloc, l'Alfolí de la Sal, impressionant edifici que feia les funcions de magatzem de sal i, també, acomplia altres funcions socials per a la comunitat de propietaris que la regentaven.

En segon lloc, part de les nombroses salines que hi havia a Gerri, que encara estan actualment en funcionament. Finalment, la font d'aigua salada, de la qual s'extreia la matèria primera amb la qual, després d'un procés d'evaporació en les eres, s'obtenia la sal.

MUSEU DE LA FUSTA D'ÀREU (ALINS)

Conjunt patrimonial compost per una antiga serradora hidràulica i un molí fariner, que han estat restaurats i ens permeten observar com es transformava la fusta i el gra a la comarca fins fa no massa anys. La restauració i el manteniment d'aquest conjunt patrimonial va a càrrec del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya.

(La fotografia correspon a una de les nombroses serradores escampades pel Pallars Sobirà).

ECOMUSEU DE LES VALLS D'ÀNEU

És una institució que, a partir de la recerca, la conservació, la difusió i la restitució del patrimoni, vol participar i incidir en el desenvolupament econòmic i social de les valls d'Àneu i, també, de la resta del Pallars. L'Ecomuseu no es reclus en un edifici, sinó que s'escampa territori enllà per tal d'explicar la vida de les valls que la conformen. Actualment ofereix diversos espais: la Casa Gassia d'Esterrí, la serradora d'Alós, i el conjunt monumental de Son.

LA CASA GASSIA (ESTERRI D'ÀNEU)

Casa de principis de segle, situada al casc antic d'Esterrí. És un bon exemple de casa agrícola-ramadera, on es poden trobar els diferents espais domèstics i familiars que ens permeten resseguir la vida domèstica de principis de segle.

BIBLIOGRAFIA

Avilés, J., *El Pallars, Arán y Andorra. Notas e impresiones de un viaje (1892)*, Garsineu, Tremp, 1993.

Ballantine, H., *Una croada als Pirineus (1894)*, Garsineu, Tremp, 1993.

Diversos autors, «El Pallars Sobirà», dins *Geografia Comarcal de Catalunya*, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1994.

Espinàs, J. M., *Viatge al Pirineu de Lleida*, Ed. Selecta, Barcelona.

Farràs, F., «Notes per la història moderna i contemporània del Pallars», dins *Notes per a recuperar la nostra història*, Escudella, La Pobla de Segur, 1978.

Lluís, J., *El meu Pallars*, 4 vols., Barcino, 1959-80.

Mateux, X. *El Pallars Sobirà: estructura socio-econòmica i territorial*, Caixa d'Estalvis de Catalunya, Barcelona, 1983.

Riart, M., *Els problemes del Pallars Sobirà*, Fundació Salvador Vives Casa-juana, Barcelona, 1972.

Rocafort, C., *Excursions pel Pirineu i el pla de Lleida*, Garsineu, Tremp, 1991.

Solé Sabarís, Ll., «El Pallars», dins *Geografia de Catalunya*, Aedos, Barcelona, 1968.

Violant i Simorra, R., *Obra oberta*, 4 vols., Altafulla, Barcelona, 1981: *El cicle individual i familiar al Pallars*, Garsineu, Tremp, 1992.

Young, A., *Viatge a Catalunya*, Garsineu, Tremp, 1993.

Serrano, M. D., *Mi Pallars y mi gente*, Garsineu, Tremp, 1992.

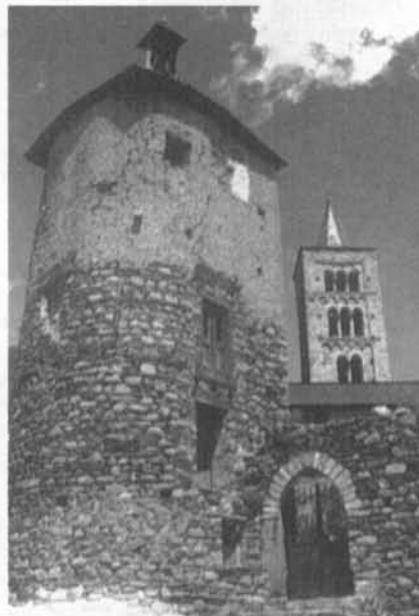
NOTA

Aquest Itinerari d'Història Local s'ha realitzat amb la col·laboració de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu i el Consell Comarcal del Pallars Sobirà.

SERRADORA D'ALÓS D'ISIL (ALT ÀNEU)

Antiga serradora hidràulica d'ús comunal que funcionava a partir del cabal d'aigua del riu. La serradora està situada a la sortida del poble d'Alós i és un bon motiu per conèixer millor el món tradicional de l'expolació i aprofitament forestal.

CONJUNT MONUMENTAL DE SON (ALT ÀNEU)

Excel·lent conjunt arquitectònic i artístic, format per una església romànica, una antiga torre de defensa, que també va ser usada com a comunicador (lloc des d'on es conjuraven les tempestes) i un retaule gòtic restaurat.